
BEDRIJFSOPZET AKKERBOUW MET TWEDE TAK NIET GUNSTIGER

Jakob Jager

Veel akkerbouwbedrijven hebben naast akkerbouw ook nog een andere productietak. De keuze tussen de verschillende takken is veelal afhankelijk van de beschikbaarheid van de productiefactoren grond en arbeid. Intensieve veehouderij komt bijvoorbeeld vaker voor op akkerbouwbedrijven met relatief weinig grond, terwijl vleesvee of schapen als neventak vaker voorkomt op bedrijven waar weinig arbeid beschikbaar is. Extensieve tuinbouwgewassen als tweede tak gaan vaak samen met een redelijk areaal en een ruime beschikbaarheid van (gezins)arbeid.

Inkomenspositie bij tweede tak

Bij een vergelijking van de akkerbouwbedrijven met een tweede tak (waarbij de neventak minimaal 10% van de totale nge van het bedrijf omvat) en de zuivere akkerbouwbedrijven kan in grote lijnen worden gesteld dat de tweede-takkers gemiddeld 15.000 gulden minder inkomen uit het bedrijf halen dan de gespecialiseerde bedrijven (tabel 1). De opbrengsten per bedrijf liggen gemiddeld weliswaar op een iets hoger niveau, maar er worden veel meer (betaalde) kosten gemaakt.

Er zijn verschillen tussen de drie onderscheiden groepen bedrijven met een tweede tak. De bedrijven met vleesvee of schapen blijven achter bij die met een intensieve veehouderijtak, mede door de kleinere bedrijfsomvang. De bedrijven met tuinbouw als tweede tak behaalden over de periode 1995/96-1999/2000 een gezinsinkomen uit bedrijf van ruim 51.000 gulden per ondernemer. Ondanks het feit dat deze bedrijven in nge gemeten ruim 30% groter zijn dan het gespecialiseerde bedrijf, bleef dus ook daar het inkomen per ondernemer achter. De hoofdtak akkerbouw is gemiddeld slechts weinig kleiner dan die van de gespecialiseerde bedrijven. In het bouwplan is het aandeel granen en hakvruchten kleiner, ten gunste van het areaal tuinbouwgewassen. Desondanks blijven de opbrengsten per nge achter in vergelijking met de zuivere akkerbouwbedrijven en ook wordt 50% meer (betaalde) arbeid ingezet op de bedrijven met tuinbouw. Daarnaast zijn de kosten voor loonwerk hoger.

Om een vergelijking in rendement van de tweede tak met de hoofdtak te kunnen maken, is ook het saldo per nge van de desbetreffende tak samen met die van de akkerbouw berekend. Hieruit blijkt dat alleen de intensieve veehouderijtak een hoger saldo per nge oplevert dan de hoofdtak akkerbouw; zelfs meer dan het saldo per nge akkerbouw op de gespecialiseerde akkerbouwbedrijven. Op de akkerbouwbedrijven met tuinbouw doet de akkerbouwtak het wat betreft het saldo beter dan de tuinbouwtak. De resultaten van de hoofdtak akkerbouw liggen daar gemiddeld gezien gelijk aan die van de gespecialiseerde akkerbouwbedrijven. Op de andere akkerbouwbedrijven met een tweede tak blijven de saldi in de akkerbouw achter bij die van de gespecialiseerde bedrijven.

Begin jaren negentig deed zowel de intensieve veehouderijtak als de tuinbouwtak het veel beter. Doordat toen de bedrijven met een intensieve tak gemiddeld kleiner waren dan de zuivere akkerbouwbedrijven bleef het inkomen nog wel achter. Bij de bedrijven met tuinbouw was dit verschil in bedrijfsgrootte minder groot en was het gezinsinkomen vergelijkbaar met dat van de zuivere bedrijven.

Tabel 1 Bedrijfskenmerken en resultaten van akkerbouwbedrijven met en zonder tweede tak (vijfjaars-gemiddelde, 1995/96-1999/2000)

	Akkerbouwbedrijven met een tweede tak			totaal	Gespecialiseerde akkerbouw- bedrijven
	intensief	vleesvee/ schapen	tuinbouw		
Aantal bedrijven	1.150	1.510	1.600	4.710	8.310
Aantal ha	33	34	48	41	49
Aantal ondernemers	1,26	1,18	1,47	1,30	1,22
Nge totaal	81	51	108	84	81
Nge akkerbouw (% van totaal)	57	74	68	64	97
Aantal uren per bedrijf	3.620	2.680	4.730	3.870	3.230
Uren per sbe	16	18	15	17	14
Resultaten (gld. per nge)					
Totaal opbrengsten	5.950	3.920	3.990	4.449	4.200
Totaal kosten	6.770	5.100	4.600	5.233	4.680
Saldo akkerbouw per nge akkerbouw	2.330	2.190	2.530	2.380	2.526
Saldo tweede tak per nge tweede tak	2.990	2.070	2.200	2.130	.
Bedrijfsresultaten (x 1.000 gld.)					
Opbrengsten per bedrijf	480	200	431	368	342
Kosten per bedrijf	546	259	497	433	381
Gezinsinkomen uit bedrijf (per ondernemer)	44	31	51	43	58
Idem (gulden per uur)	16	15	20	17	25

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.